

**Besættelsestidshistorisk selskab
for
Thy og Vester Hanherred**

Nyhedsblad nr 74

Januar 2014

Bestyrelsen

Formand:	Erik Ansø	97991054
Næstformand:	Erik Andersen	97933536
Sekretær:	Jens Sauer	97981248
Kasserer:	Jens C Grud Sørensen	97961656
Medlem:	Knud Arne Kristensen	97936444
Medlem:	Jens Andersen	97961736
- Suppleant:	Esben Kaagaard	97926820
Revisor:	K Starch Lauritsen	97923292
Revisorsup.:	Knud Jespersen	97934463

www.bsth.dk

Selskabets formål er:

At fremme interessen for forskning i besættelsestidens historie i Thy og Vester Hanherred.

- At holde forbindelse mellem personer og grupper i området, der arbejder med parallelle problemer indenfor besættelsestidens historie i Thy og Vester Hanherred.
- At søge den lokale besættelsestidshistorie formidlet til befolkningen gennem tæt samarbejde med museer og lokalhistoriske arkiver.
- At udgive et nyhedsbrev med nyt om arbejdet i Selskabets regi og om dets resultater.

Redaktør og web-master: jens@grud-s.dk

Commonwealth War Graves Commission

I Danmark ligger der 1115 identificerede og 117 uidentificerede fra første og anden verdenskrig fra Commonwealth landene Storbritannien, Canada, New Zealand, Australia og Syd Afrika samt 26 Polakker i engelsk tjeneste og endeligt 6 russere. Disse grave varetages af Commonwealth War Graves Commission

En headstone på Esbjerg Fovrfelt kirkegård.

De omkomne kan ligge begravet med den let genkendelige engelske headstone eller med en dansk gravsten eller med begge.

Øverst ses et våbenmærke. Derefter mandens grad, navn, position, værn, dødsdato og alder. Derefter et religiøst emblem som viser mandens trosmæssige tilhørsforhold. Og endelig en inskription valgt af familien. Stenen som anvendes til de russiske soldater varierer lidt fra den viste idet toppen er udformet anderledes.

Vi har flere større allierede kirkegårde i Danmark men også mange med få begravede eller kun en enkelt omkommen. Grunden er at de ligger hvor de blev begravet på tysk foranledning. Englænderne ønskede ikke at flytte dem i modsætning til amerikanerne

som flyttede deres omkomne til Ardennerne og i en hel del tilfælde senere til USA.

De større kirkegårde er i Jylland: Frederikshavn, Lemvig, Esbjerg og Aabenraa. På Fyn er det Odense og på Sjælland er det København Bispebjerg og Svinø.

I de tilfælde hvor der er sat en såkaldt "headstone" vedligeholdes graven på foranledning af Commonwealth War Graves Commission. Det har baggrund i en aftale med det danske kirkeministerium som blev indgået i 1946 og som netop er blevet ratificeret i 2013. Kirkegården betales så normalt via den

engelske ambassade for opgaven.

Men også grave med danske sten som passes af sognet bliver tilset af Commonwealth War Graves Commissions repræsentanter.

Commonwealth War Graves Commission blev oprettet i 1917 som en udløber af Første Verdenskrig. Indtil da havde det været kutyme at officerer blev begravet med navn medens alle "other ranks" som de blev kaldt, blev begravet i massegrave hvor der højst var angivet regimentet de tilhørte. Nu blev det besluttet at alle uanset rang skulle have en gravsten. En såkaldt headstone. Det siger sig selv at det blev en gigantisk opgave efter Første Verdenskrig med de millioner af soldater som omkom der. Resultatet kan ses på meget store krigskirkegårde specielt i Frankrig og Belgien.

Anden verdenskrig gjorde ikke opgaven mindre idet der dels omkom mange, men også at der nu blev oprettet kirkegårde helt ud i Asien. Så i dag er der kirkegårde i Europa, Rusland, Afrika, Mellem Østen og Asien. Endvidere er der også sat headstones over militært personel som døde i tjenesten i Canada, England og Australien.

Commonwealth War Graves Commission fører som sagt tilsyn med gravene og tilstræber at besøge alle stederne hvert andet år for dels at se til standen på

Headstones på Aabenrå kirkegård

gravene men også at vurdere standen på headstones. De mest anvendte sten, som også bruges i Danmark, er lavet af en art sandsten som er let at bearbejde men har en begrænset holdbarhed. Der kan som sagt være tale om at der står en headstone på graven. Eller en headstone og en dansk sten, eller kun en dansk sten.

Tilsynet med gravene varetages i Danmark af et lille frivilligt hold på 6

mand kendt som The Denmark Team. Det blev påbegyndt i nittenhundrede og halvfjerdserne af Bob Copley fra den engelske ambassade og historiker og forfatter Anders Bjørnvad. Senere blev holdet udvidet med yderligere tre mand. Der er normalt kun udskiftning på holdet når et medlem afgår ved døden. Så rettes der henvendelse til en

person som de resterende kan blive enige om. Der kom dog sidste år endnu en mand med så der nu er seks mand om opgaven.

Det blev i mange år styret gennem den engelske ambassade i København men

kontakten går nu direkte fra Denmark Team til Commonwealth War Graves Commission, Northern Europe Area i Iper, Belgien.

Odde Overby kirkegård med både dansk sten og headstones i en lidt usædvanlig opstilling

Så sent som i oktober 2013 blev der afholdt et seminar på Ryes kaserne i Fredericia med deltagelse af holdet samt direktøren fra Iper og en af hans

medarbejdere. Her blev gennemgået forskellige metoder til bedømmelse af stenene samt indrapportering. Der blev endvidere lagt vægt på 1.

Verdenskrigs grave for de næste par år idet det i 2014 er 100 år siden den krig brød ud.

Eftersom det er på frivilligt basis, foregår tilsynet normalt ved at vi kigger ind på kirkegårdene når vi alligevel er på de kanter. Dette indebærer også at vores bedre halvdele nok er de kvinder her i landet som får besøgt flest

Smales grav på Horne kirkegård med dansk sten og headstone

Butlers grav på Hjordemål klit kirkegård med en dansk sten

kirkegårde. Vi ser på gravene og tager normalt et par billeder til at dokumentere tilstanden. Kniber det lidt med at holde graven kan det normalt klares på stedet ved en snak med graveren medens en nedslidt sten kræver en henvendelse til Iper som så planlægger en udskiftning af stenen.

Generelt kan siges at gravene her i Danmark er i pæn stand.

Søren Flensted
Medlem af The Denmark Team
www.flensted.eu.com (Airwar over Denmark)

Give me your money

Bare lige for forsigtig at henlede opmærksomheden på indbetalingskortet som er indlagt – 250 kr – et fund – betales senest 1.4 (dette år)

BESÆTTELSESTIDSHISTORISK SELSKAB

for Thy og Vester Hanherred

12.1.2014

ordinær **generalforsamling** afholdes som følger:

Torsdag den 24/4 2014 kl 1930 på Museet, Molevej, Hanstholm

Dagsorden:

- Valg af dirigent
- Aflæggelse af formandens beretning
- Forelæggelse af det reviderede regnskab
- Behandling af forslag - forslag der ønskes behandlet skal være formanden i hænde mindst 2 uger før.
- Fastsættelse af kontingent (for 2015)
- Valg af bestyrelse og revisorer. - :På valg
  - Erik Ansø
  - Jens Sauer
  - Knud A Christensen
  - Suppleant Esben Kaagaard
  - Revisor K Starch Lauritsen
  - Revisorsuppleant Knud Jespersen
- Fastsættelse af selskabets organisation
  - Aktivitetsudvalget består af:
    - Knud Arne Kristensen
    - Martin Bak
    - Jens Andersen
- Eventuelt

pbv Erik Ansø

Nytårshilsen fra BSTHyrelsen

En lille nytårshilsen til alle medlemmer af BSTH, og tak for året der gik. Tak for støtten i 2013 og vi håber at i alle vil være til de oplevelser vi har planlagt for 2014. Hvilket kan i se her: <http://www.bsth.dk/aarsplan13.php> Specielt vil vi nævne: Hygge og byttemødet med medlemmer fra Historiske skytteforening den 25/1. Vi prøver igen, kom og gør en god handel og/eller en hyggelig sludder.

Den 29/3 er der udflugt, herom senere, og 24/4 har vi generalforsamling, hvor der er brug for i støtter op, om arbejdet med at drive vores lille selskab.

Den 4 til 6 juli er det igen alle mand af huse, da vi igen skal lave vore store træf ved Museet. Der er navneforandring til 2. Verdenskrigstræf, for at udvide muligheden for at ramme interesserede deltagere. Sidste gang var det stort, og vi prøver at give den en tand til, så mød op og hver med, som arrangør. Vi regner med en spændene tur til Karup i efteråret sammen Atlantvolden, som vi jo holdt stævne for i 2013, og så er det ellers bare der ud af med værkstedsaftner, temaaftner 4. maj mv.

Vi ses forhåbentlig inden længe
Bestyrelsen

Fra de gamle aviser:

Det skal ikke være nogen hemmelighed at den gamle redakteurs favorit blandt de 3 aviser som var på gaden under besættelsen, er "Socialdemokraten" klart nummer 1, "og hvorfor nu det" jo man aner en skarpere profil, pennen var spidsere, tingene blev ikke pakket ind. For ligesom at retfærdiggøre redakteurens holdning bringes nedenstående fra "Thisted Amts Tidende" fra den 10 januar 1946:

Da Thisted-Redaktøren kaldte Nazist-lederne for Landsforrædere!

...ooOoo...

Red. Brunsgaard blev dømt for en artikel, men kræver nu Bøden tilbagebetalt. - "Fædrelandet"'s voldsomme angreb på Dommer Sølling, der af den grund måtte vige sit sæde.

...ooOoo...

De herrer Nazistledere har ikke altid været så bly og beskedne som tilfældet er i dag, hvor de fleste af dem sidder i landets fængsler og afventer deres dom. Der var nogle år hvor disse nazistledere var store i slaget og for hårdt frem mod de som søgte at svejtse fronten mod tyskerne sammen. Det havde man et eksempel på her i byen i 1942, da "partifører" Fritz Clausen, der nu sidder i Alsgades Skole i København, samt Stabschefen i "DNSAP", Landsrets-sagfører H:C: Bryld, der nu sidder samme sted som Danmarks Fritz, anlagde sag mod Redaktør Brunsgaard og krævede denne dømt for at have kaldt de sarte herrer for landsforrædere. Sandheden måtte jo ikke godt kendes på det

tidspunkt, og der var da også et voldsomt røre om sagen i sin tid, ikke mindst i det nazistiske dagblad "Fædrelandet", hvis skriverier medførte, at den daværende Dommer i Thisted, Sølling, maatte vige sit Sæde.

En hæsliG Gerning, der udføres.

Baggrunden for Sagsanlægget var en Artikel, hvori Red. Brunsgaard havde skrevet mod det nazistiske Blad „Arbejdet“, der netop var udkommet og havde til Formaal at splitte Arbejderbevægelsen. Der var i Artiklen brugt Udtrykket „Landsforræddere“ og iøvrigt betonedes „den hæsliGe Gerning, der udførtes. Det hed videre „at alle hæderlige Kredse i det danske Folk bøjer sig for Tidens Krav og for Kongens og Regeringens Bud om at enhver Uro, mens Skæbnen hviler tungt over Danmark. Kun de ovenfor nævnte Kredse vilde ikke tage saadanne Hensyn. De ved, at mange af deres Løgne ikke kan imødegaas, fordi danske Mænd ikke i Dag kan tale frit ud, og det benytter de sig af. De sætter med fuldt Overlæg vort Lands Velfærd i Fare, men vi glemmer ikke, hvem det, er, der i disse Alvorstider sætter sig ud over al dansk værdighed og velanstændighed for at fremme egne politiske formål.

Der skal meget til, før vi reagerer!

Sagsanlægget behandledes ved Retten i Thisted den 27. Januar 1942, hvor Landsretssagfører Rasmussen som Forsvarer for Redaktør Brunsgaard henviste til, at denne kun havde brugt de somme Udtryk som Fritz Clausen og Bryld benyttede i Tale og Skrift.

Dommer Sølling spurgte Nazisternes Sagfører, Landsretsagfører Brandt Nielsen, Viborg, om man ikke ønskede Sagen trukket tilbage, da det var noget barnagtig noget at føre Sag om, men det blev afvist og Dommerens Stilling i det hele blev i de efterfølgende Dage Genstand for skarp kritik i "Fædrelandet", Her stod bl. a. „Red. Brunsgaard har uden videre tilladt sig at betegne en Række af DNSAP.s Mænd som Landsforrædere og naturligvis ogsaa overøst. dem med Sprogets groveste Ord. Der skal meget til, før vi Nationalsocialister reagerer, men vi fandt, at dette var af en saadan Karakter, at vi anlagde Sag mod Bladet. Nu skulde man tro, at Dommeren i hvert Fald udadtil vilde gøre blot et Forsøg paa at være upartisk, men det er ikke Tilfældet. Vi skal se bort fra, at denne Dommer tillader sig at optræde i Sportsbukser og lange brune Støvler i Retten, men hans uforskammede og overlegne Tone vil vi gerne opholde os lidt ved. Det er mulig, at Dommeren ikke i sit Arbejde lægger mindste Hidsighed for Dagen. men det kan dog forlanges, at han optræder sømmelig og upartisk. Vi er med et mildt Ord ogsaa forbavsede over, at han tillader sig at udveksle Smil med Modpartens Sagfører og de i Retten tilstedeværende som han tillader sig at sige „at di gider“ (an lægge Sag). -Nu har vi Beviser for, at vi ikke er lige overfor Loven. Vi kan godt hæve sagen i Thisted. Den er på forhaand tabt hos Hr. Sølling.“ I en anden Artikel hed det, at „hvad der interesserer os er alene det at faa fastslaaet om man fortsat kan overøse Partifører Fritz Clausen og hans gode Mænd med Fornærmelser, for saa, naar vi en sjælden Gang søger Beskyttelse hos den Lovgivning, systemet praler med at have skabt, da at blive behandlet af en Dommer, der sætter

ethvert Sømmelighedshensyn til Side." Resultatet af den stort anlagte Kampagne blev, at Dommer Sølling veg sit Sæde. Kort Tid efter blev der afsagt Dom i Sagen, hvorefter Red. Brunsgaard idømtes en Bøde paa 400 Kr. samt skulde betale Sagens Omkostninger. Det kan iøvrigt nu oplyses, at Red. Brunsgaard har søgt om at faa dette Beløb tilbagebetalt, hvilket uden Tvivl sker. Der var jo ogsaa den Vej at lade Sagen komme for Retten igen, men det er Sagen ikke værd -- i Dag. Den taler for sig selv -- !

..ooOoo..

Og var der så grund til ophidselsen, jah det kan man vel godt sige, se her hvad der stod i "Socialdemokraten" den 2.12.1941: (som en slags leder)

Landsforræderne

Et nyt "arbejderblad" har set lyset . Det har fået titlen "Arbejdet" og det første nummer er tilstillet en række af arbejderne tillidsmænd landet over. Det oplyses i bladet ikke noget om hvem der står bag ved foretaget. Men alene dette er jo også en oplysning. Der har gennem årene været startet mange foretagender af tilsvarende art. Formålet har bestandigt været det samme: At så splittelse blandt arbejderne, at drive kiler ind i arbejderne sammenhold, som man ikke på anden måde kunne komme til livs.

Bag ved de forskellige "Arbejderblade" har stået nogle af arbejderne argeste modstandere, folk der under falsk vennemaske lægger gift ud for arbejderne. Anderledes forholder det sig heller ikke med det "arbejderblad", der nu for 10 øre pr nummer leverer bunker af løgne og giftigheder om Socialdemokratiet og Fagforeningerne.

Bladet kommer utvivlsomt fra samme kredse som "Fædrelandet", tonen er let at kende. Fritz Clausen organet "Fædrelandet" har nu i aar og dag gjort ihærdige forsøg på at ødelægge arbejderbevægelsen. Forsøget er totalt mislykket, og derfor forsøger man nu at "dølge åsyn og navn" at få det til at lykkes på en anden facon.

Det foregives i "Arbejdet" at der står masser af arbejdere bag ved udgivelsen. Det er formentlig arbejdere som Grev Knudt, Hofjægermester Sehested, Landsretssagfører Bryld og Læge Fritz Clausen. Det er ikke så sært at de ikke holder af at få deres ansigter frem i fuldt dagslys.

Det er en hæslig gerning de udfører. Ikke dette at de har en anden mening end socialdemokratiet og fagforeningslederne, den må de gerne have. Enhver skal i Danmark have lov at have sin mening. Det det nederdrægtige er at benytter sig af den herskende situation til at udføre muldvarpearbejde og fremkalde uro.

Alle hæderlige kredse i det danske folk bøjer sig for tidens krav og for Kongens og Regeringens bud om at undgå enhver uro, medens skæbnen hviler tungt over Danmark. Kun de ovenfor nævnte kredse vil ikke tage sådanne hensyn. De ved at mange af deres løgne ikke kan løgne ikke kan imødegås fordi danske mænd ikke i dag kan tale frit ud, og det benytter de sig af. De sætter

med fuldt overlæg vort lands velfærd i fare.

Vi tror dog så meget på danske arbejderes koldblodighed at vi ikke frygter for alvorlige følger af den landsforræderiske adfærd, visse folk øver arbejdernes tålmodighed, og deres evne til nøgtern situationsbedømmelse har før været sat på prøve, og endnu en prøve lader sig nok bestå.

Men vi glemmer ikke, hvem det er der i disse alvorstider sætter sig ud over al dansk værdighed og velanstændighed for at fremme egne politiske formål.

Clemmen Brunsgaard (1892-1973)

. Clemmen Brunsgaard blev født i Beersted i 1892. Da han var færdig med at gå i skole, kom han i lære hos bageren i Sundby Thy. Som 20-årig gik han på valsen i Tyskland. Efter 1. Verdenskrig genoptog han sin bagergerning i Thisted. I mellemkrigstiden blev han gift med Kristine fra Gærup. Frem til 1920 engagerede han sig i det socialdemokratiske arbejde i Thisted, og det førte fra 1920 til en ansættelse på Thisted Social-Demokrat. Fra 1924-54 var han bladets redaktør.

Han sad også i byrådet i to perioder fra 1948. I 1954 blev han ramt af alvorlig sygdom og trak sig tilbage fra redaktørposten, men fortsatte dog frem til 1960 med at skrive i sit blad. Han døde i 1973.

Brunsgaard var medredaktør af det store bogværk "Landet mod Nordvest" (1946-47) og forfatter af "Thisted gennem Tiderne" (1970).

- og ikke mindst : KRIGSDAGBOG

(fra Lokalhistorisk arkiv)

Thisted byråd 1946 - 1950. Redaktør Clemmen Brunsgaard

hvornår	hvad	hvem
2014		
2-1	blad	gs
on 15-1 kl 1900	Værkstedsaften	Erik Andersen
to 23 -1-kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
lø 25-1 kl 1300	hygge-byttemøde MCH	Erik Andersen ?
on 12-2 kl 1900	Værkstedsaften	Erik Andersen
on 12-3 kl 1900	Værkstedsaften	Erik Andersen
Lø 29-3	BSTH tur	Aktivudv.
1-4	blad	gs
to 3-4 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
on 9-4 kl 1900	Værkstedsaften	Erik Andersen
to 24-4 kl 1930	Generalforsamling MCH	ea
4-5 kl 1800	4 maj - i Plantagehuset	gs
Lø 24-5	Bumas - Silkeborg	
to 19-6 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
1-7	blad	gs
4+5+6 juli	MCH 2'verdenskrigstræf (vi behøver din hjælp)	ea
to 28-8 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
26-27-28 sept	bunkertræf i Karup	ses ??
1-10	blad	gs
to 23-10 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
to 13-11 kl 1930	MCH temaaften ?	ja
sø 30-11 kl 1330	juleafslutning	ea